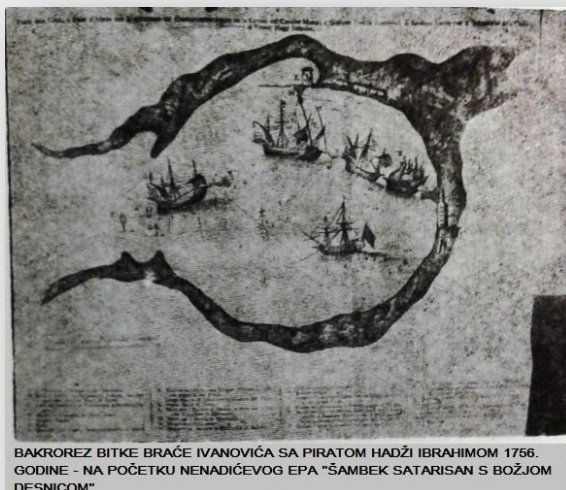

Hrvatsko pjesništvo Boke kotorske - Ivan Antun Nenadić "Šambek satarisan s božjom desnicom"

Ivan Antun Nenadić

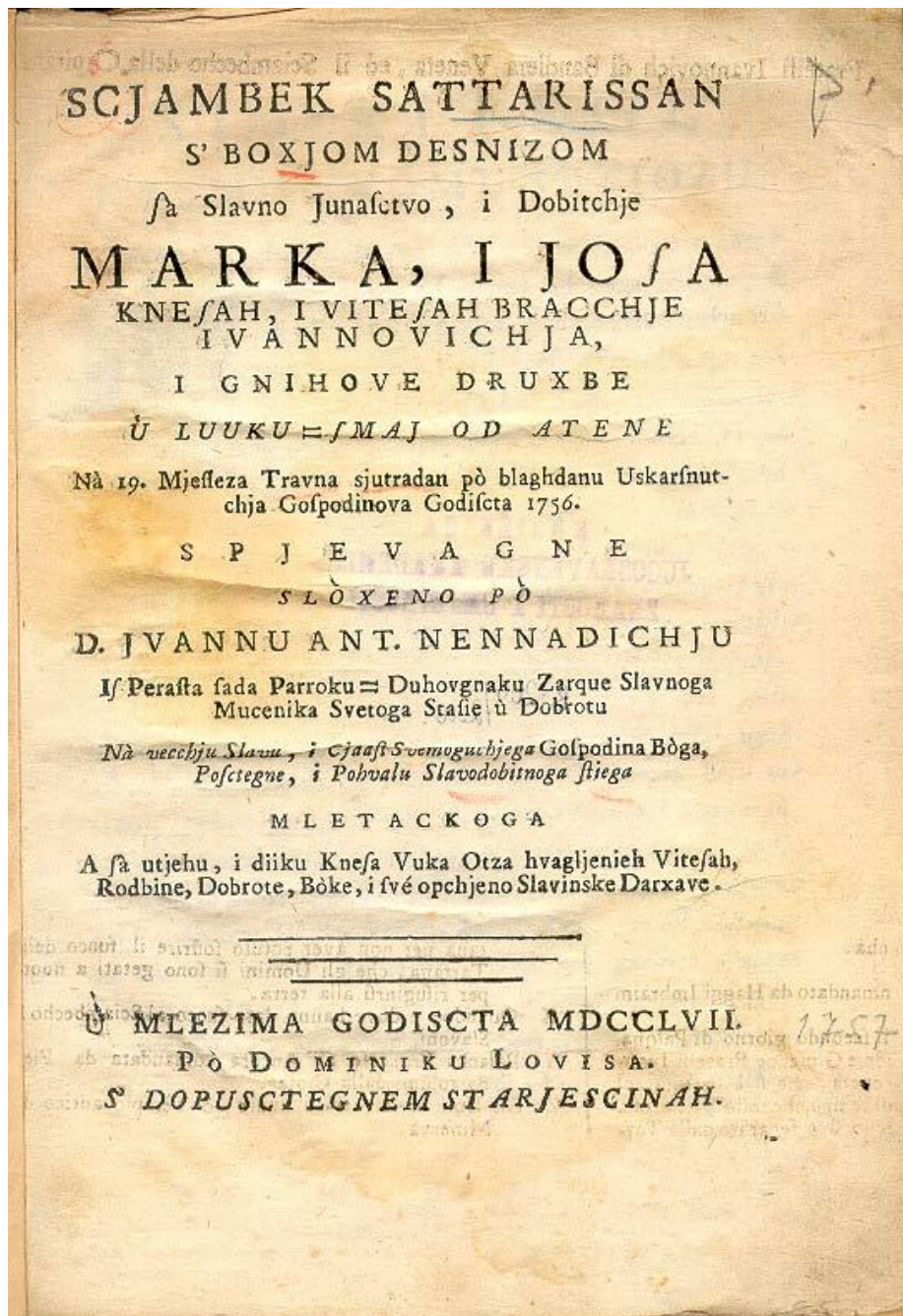

BAKROREZ BITKE BRAČE IVANOVIČA SA PIRATOM HADŽI IBRAHIMOM 1756. GODINE - NA POČETKU NENADIĆEVOG EPA "ŠAMBEK SATARISAN S BOŽJOM DESNICOM"

Projekt Digitalna antologija "Hrvatsko pjesništvo Boke kotorske" financiran je iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore
Autor projekta: Dijana Milošević
Projekt je podržan od Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore

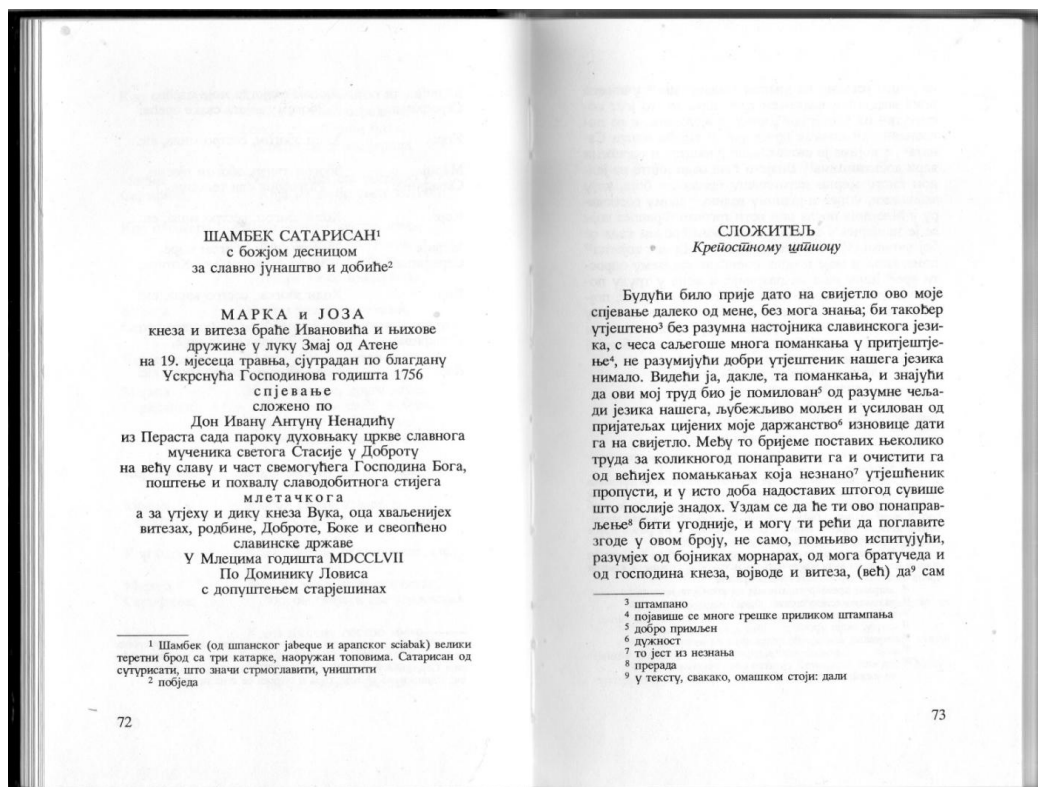

"Šambek satarisan s božjom desnicom"

Sadržaj

SLOŽITELJ	5
KREPOSTNOMU ŠTIOCU	5
"ŠAMBEK SATARISAN S BOŽJOM DESNICOM"	7
SPJEVANJE	7
BILJEŠKA O PISCU	50
LITERATURA	51

ШАМБЕК САТАРИСАН¹
с боџјом десницом
за славно јунаштво и добиће²

МАРКА и ЈОЗА
кнеза и витеза браће Ивановића и њихове
дружине у луку Змај од Атене
на 19. месеца травња, сјутрадан по благдану
Ускренђа Господинова годишта 1756
спјевање
сложено по
Дон Ивану Антуну Ненадићу
из Пераста сада пароку духовњаку цркве славнога
мученика светога Стасије у Доброту
на већу славу и част свемогућег Господина Бога,
поштење и похвалу славодобитнога стијега
м л е т а ч к о г а
а за утјеху и дику кнеза Вука, оца хваленијех
вitezах, родбине, Доброте, Боке и свеопћено
славинске државе
У Млещима годишта MDCCCLVII
По Доминику Ловиса
с допуштењем старјешинах

¹ Шамбек (од шпанског јавецке и арапског scabak) велики
теретни брод са три катарке, наоружан топовима. Сатарисан од
сатурисати, што значи строгавити, уништити
² побјела

СЛОЖИТЕЉ
Крепостному штіоцу

Будући било прије дато на свијетло ово моје
спјевање далеко од мене, без мога знања; би такођер
утјешено³ без разумна настојника славинскога јези-
ка, с чега салегоше многа поманкања у притјеште-
ње⁴, не разумијући добри утјешеник нашега језика
нимало. Видећи ја, дакле, та поманкања, и знајући
да ови мој труд био је помилван⁵ од разумне чела-
ди језика нашега, љубезљиво мољен и услован од
пријатељах цијених моје даржанство⁶ изновице дати
га на свијетло. Међу то бријеме поставих неколико
труда за коликогод понаправити га и очистити га
од већијех поманкања која незнано⁷ утјешеник
пропусти, и у исто доба надоставих штогод сувише
што посліје знадох. Уздам се да ће ти ово понаправ-
љење⁸ бити угодније, и могу ти рећи да поглавите
згоде у овом броју, не само, помњиво испитујући,
разумјех од бојника морнарах, од мога братучела и
од господина кнеза, војводе и витеза, (већ) да⁹ сам

³ штампано
⁴ појавише се многе грешке приликом штампања
⁵ добро примљен
⁶ дужност
⁷ то јест из незнања
⁸ прерада
⁹ у тексту, свакако, омашком стоји: дали

ŠAMBEK SATARISAN¹

s božjom desnicom
za slavno junaštvo i dobiće²

MARKA i JOZA

kneza i viteza braće Ivanovića i njihove
družine u luku Zmaj od Atene
na 19. mjeseca travnja, sjutradan po blagdanu
Uskrsnuća Gospodinova godišta 1756
spjevanje
slaženo po
Don Ivanu Antunu Nenadiću
iz Perasta sada paroku duhovnjaku crkve slavnoga
mučenika svetoga Stasije u Dobrotu
na veću slavu i čast svemogućega Gospodina Boga,
poštenje i pohvalu slavodobitnoga stijega
mletačkoga
a za utjehu i diku kneza Vuka, oca hvaljenijeh
vitezah, rodbine, Dobrote, Boke i sveopćeno
slavinske države
U Mlecima godišta MDCCLVII
Po Dominiku Lovisa
s dopuštanjem starješinah

¹ Šambek (od španskog jabeque i arapskog sciabak) veliki teretni brod sa tri katarke, naoružan topovima. Satarisan od suturisati, što znači strmoglaviti, uništiti

² pobjeda

SLOŽITELJ Krepostnomu štioću

Budući bilo prije dato na svijetlo ovo moje spjevanje daleko od mene, bez moga znanja; bi također utješeno³ bez razumna nastojnika slavinskoga jezika, s česa saljegoše mnoga pomankanja u pritještjenje⁴, ne razumijući dobri utještenik našega jezika nimalo. Videći ja, dakle, ta pomankanja, i znajući da ovi moj trud bio je pomilovan⁵ od razumne čeljadi jezika našega, ljubežljivo moljen i usilovan od prijateljah cijениh moje daržanstvo⁶ iznovice dati ga na svijetlo. Među to vrijeme postavih nekoliko truda za koliknogod ponapraviti ga i očistiti ga od većijeh pomanjkanjah koja neznano⁷ utješćenik propusti, i u isto doba nadostavih štogod suviše što poslije znadoh. Uzdám se da će ti ovo ponapravljenje⁸ biti ugodnije, i mogu ti reći da poglavite zgrade u ovom broju, ne samo, pomnjivo ispitujući, razumjeh od bojnikah mornarah, od moga bratučeda i od gospodina kneza, vojvode i vuteza, (već) da⁹ sam ih jošte izvadio iz knjigah spovijedanja¹⁰ učinjena prid visokijem vladanjem vrhu zdravlja, to jest kostituta¹¹ od Sanitadi¹², komu je vjerovati, i iz poklonjenijeh¹³ knjigah privedroga¹⁴ vijeća iliti Sanata¹⁵, u kojima je svedokovano junaštvo i određeni dari dobitnicima¹⁶. Vidjeti ćeš ovdi jošte na jednom listu vjerno istomačenu priliku¹⁷ boja, koju zabilježi, upisa i jednomu veliku¹⁸ svomu gospodaru u Mlecima posla oni isti trgovac Francez koji se je namjerio u tu luku sa svoijem brodom kada se boj učinio. Može biti da ćeš naći još kajegod¹⁹ pomankanje i moje i moga utješćenika; njemu oprostí ere²⁰ jezik naš ne

³ Štampano

⁴ Pojaviše se mnoge greške prilikom štampanja

⁵ Dobro primljen

⁶ Dužnost

⁷ Tj. iz neznanja

⁸ Prerada

⁹ U tekstu, svakako, omaškom stoji dali

¹⁰ Knjige u kojima su se vodili zapisnici o saslušanju

¹¹ Zapisnik

¹² Zdravstveni ured, koji je prilikom povratka sa putovanja brodova vršio saslušanja posade i putnika u vezi sa stanjem zdravlja u krajevima iz kojih je brod dolazio, ili u koje je svraćao. U zapisnicima o ovim saslušanjima ima često i vrlo zanimljivih detalja koji se odnose, osim zdravlja, i na razne druge stvari, naročito političkog i vojnog sadržaja.

¹³ Prevod od inače loše plasiranog atributa *inclinato* uz dukale ili druga akta mletačkih magistrata; "poklonjene knjige" treba shvatiti kao "poštovane isprave"

¹⁴ Zapravo *prevedroga*, prevod od atributa *serenissimo*

¹⁵ razumije se, mletačkog

¹⁶ pobjednicima

¹⁷ sliku, ovdje crtež

¹⁸ velikom

¹⁹ koje

razumije; a mene u trudu pomiluj, ere sam veoma zabavljen težijem trdom, pojmom i nastojanjem duhovnijem. Neka je sve na slavu Gospodina Boga svemogućega, komu zajedno sa mnom zahvali na daru dobića primljenoga²¹, i u božjoj milosti živi i pjevaj veselo.

²⁰ jer

²¹ to jest postignute pobjede

"ŠAMBEK SATARISAN S BOŽJOM DESNICOM"

SPJEVANJE

I

O Grecija²², o Atene,
Argo, Korint, Sparta i Tebe,
Skup viteze tvoje hrabrene
Ki oglašiše nekad tebe.²³
Neka u luku Zmaj svi sidu²⁴
Da junaštvo čuju i vidu.

Luka Zmaj,
italijanski Porto
Draco

II

Neka dođe Palamede²⁵
Razglašeni s' svoje sile
I š njim snažni Diomede²⁶
Temistokle i bojni Akile²⁷
I Ulise i Ajače²⁸.

III

Začuđeni neka hvale
Dobročane, rad dobića,
Da zapišu među ostale
Slavnu braću Ivanovića,
Svemogući kojijem dade
Da jak gusar pred njim²⁹ pade.

²² od italijanskog Grecia, čitaj: Greća, iako se podudara sa latinskim Graecia, jer je ovdje bio potreban slog više

²³ proslaviše nekad tebe

²⁴ u baroknom maniru autor objašnjava na margini italijanski (mletački) oblik geografskog naziva

²⁵ Mitološke ličnosti iz Homerovog eposa; za Odiseja upotrebljen italijanski oblik iz latinskog Ulixes.

²⁶ Mitološke ličnosti iz Homerovog eposa; za Odiseja upotrebljen italijanski oblik iz latinskog Ulixes.

²⁷ Mitološke ličnosti iz Homerovog eposa; za Odiseja upotrebljen italijanski oblik iz latinskog Ulixes.

²⁸ Mitološke ličnosti iz Homerovog eposa; za Odiseja upotrebljen italijanski oblik iz latinskog Ulixes.

IV

U Tripule³⁰ nigda drugi
 Bij³¹ ograđen šambek taki,
 Od sto i deset nogah³² dugi,
 I oružjem mnogijem jaki
 Svud se bijaše oglasio
 I putnike pristrašio.

V

Tu bi reis³³ gusar hudi
 Adži-Ibrahim bez razloga
 Prem nemio sarca³⁴ i ćudi
 Pun prijevare zla svakoga;
 Dođe u luku Zmaj u Atene
 Pun rasržbe³⁵ zle i ognjene.

VI

Cijeneć da bi nadskočio
 Snažnu braću Ivanoviće,
 Njih tartanu osvojio,
 Čineć plijen i dobiće;
 Ali mu se ta dva kneza
 Snažno opriješe, dva viteza.

VII

Mladijeh su još godišta,
 Ali zdrele³⁶ prem pameti

²⁹ umjesto njima

³⁰ Tripolis poznato gnijezdo berberskih gusara

³¹ bješe

³² Dužinska mjera koja je u Veneciji iznosila 0,347 m, u Firenci 0,583 m, u Pjemontu 0,512 m itd.; u Kotoru je ova mjera približno odgovarala mletačkoj, što se može utvrditi grubljim računanjem pri vršenju nekih poređenja, ali nije se dosad uspjelo izraziti je precizno u cm.

³³ Turski naziv za zapovjednika broda.

³⁴ Srca - u suglasničkim grupama pred suglasnikom r, i to kad ovaj ima samoglasničku funkciju, nailazi se, ne samo kod Nenadića, već po pravilu, i kod drugih, na samaglasnik a (rijeđe e), koji se sigurno i izgovarao, pa smo ga zbog toga i mi zadržali u čitavom tekstu.

³⁵ Imenica izvedena od glagola rasrditi

³⁶ zrele

Kijem zabave nije u ništa
 Spravni njemu odoljeti;
 Vitez Marko i knez Joka,
 Koje rodi slavna Boka.

VIII

Marko s' manjijem brodom pođe
 S' dondom Radom tamo u Tebe,
 A iz Mlecijeh s' Jozom dođe
 Tartana ovdi rad potrebe,
 Za ukrcati prid Atene
 Trgovine naručene.

IX

Čim je Marko razumio
 Da je tartana dojedrila,
 On je junak, sveg³⁷ mislio
 Da se ne bi koja³⁸ zgodila³⁹,
 Er istino⁴⁰ bijaše čuo
 Strašni šambek da je krenuo.

X

Zato odluči krajem doći
 Samošesti⁴¹ na tartanu,
 Svome bratu u pomoći
 Da je⁴² potreba da se branu;
 Dođe i s' bratom sastade se,
 Svijema radost tu prinese.

XI

Kada sjutra dan učini,
 Stade Marko govoriti

³⁷ stalno

³⁸ U tekstu stoji *koa* u smislu neka nesreća

³⁹ desila

⁴⁰ zaista

⁴¹ sa još petoricom drugova

⁴² ako bude bila

Svome bratu i družini
 I lijep sanak tomačiti;
 Čujte sanak (reče njima)
 Iako od tlape⁴³ sliku ima.

XII

Ko⁴⁴ moje oči da ne sklapah
 Sred tihoga sanku moga
 Zasnuh s' mnoštvom od Arapah
 Ženu stasa velikoga,
 Tmastu, suhu, jedovitu
 I bezočno silovitu.

XIII

Crni Arapi orožani⁴⁵
 Bijahu nas obkružili;
 Silna žena viče: stani
 Ere su te osvojili;
 Nije već za te slave sada,
 nije ti uteći sprijed ni zada.⁴⁶

XIV

Dospjela je dika tvoja
 Dospjele su tvoje časti,
 Stigla te je sržba moja,
 Činit vam ću natle pasti,
 I ostat će nepoznana
 Tvoja dika ukopana.

XV

Vedrim licem, čistijem čelom
 Ja bez straha odgovaram
 Stavnost kažem mojiem djelom
 Braneći se mnoge haram;

⁴³ tlapnje

⁴⁴ kao

⁴⁵ naoružani

⁴⁶ ni naprijed ni natrag

A oni većma navaljuju
I na mene zamahuju.

XVI

Naripiše⁴⁷ svikolici;
Svaki se od nas njima opira,
I ja, oružjem u desnici,
Tjeram, bijem bez obzira,
I svi naglo nastojimo
Da se od zla izbavimo.

XVII

Kada takoj u tjeskoći
Svaka žalost mene minu
Er nam dođe u pomoći
Slavna svjetlost ka⁴⁸ me obsinu⁴⁹.
Kaza nam se tad Kraljica
Nebeskoga vedra lica.

XVIII

U justima ona ima
Rumenilo od rozice⁵⁰,
Žarko sunce u očima,
Zoru u čelu, raj u lice;
Ona je po sred srca moga
Rad nje lica nebeskoga.

XIX

A i na konju hitijaše
Hrabren Vojnik⁵¹ u velike
I s njim Starac⁵² još bijaše
Crnomanjast od prilike.

⁴⁷ navališe

⁴⁸ koja

⁴⁹ obasja

⁵⁰ ružice

⁵¹ sv. Eustahije, kako pjesnik sam objašnjava na margini.

⁵² sv. Spiridon, opet prema objašnjenju pjesnika datom takođe na margini.

Htje ta družba k nami doći,
Priskoči nam u pomoći.

XX

Mač mi daše oboštreni,
Suproč njima da imam poći
A Kraljica (reče meni);
Udri, mi smo t' u pomoći,
Neka izgubit⁵³ tešku ima
Nenavidost s' Arapima.

XXI

Nenavidost poznah tada
I zle ljudi suproč meni;
Rvaše se s' teška jada
Dok padoše dobiveni;
A i zavidost već smetena
Surata⁵⁴ u propast izgubljena

XXII

Svega krvlju polivena
Na tom konju mene uzeše,
Dobitnika već smirena
Na visoko uzniješe;
Od tud vidjeh braću moju
Nakon truda u pokolju.

XXIII

Bogu i njima zahvaljivam,
I meni je radost puna;
Čim u ruci mač uživam
Tad se od mača stvori kruna.
Stiskoh krunu, začudih se...
A u tomu prabudih se.

⁵³ gubitak

⁵⁴ sunovraća se

XXIV

Ovo je sanak, braćo mila,
 S moje misli može biti,
 I može bit blizu je sila
 Koja će nas nadskočiti⁵⁵;
 Ufamo⁵⁶ se u Gospodina,
 Er je prava Bog istina.

XXV

A i jučera ja na putu
 Vidjeh znamen bjelodano:
 Zvijezda slećje meni u skutu,
 Lice imaše prem sunčano;
 S tijem mi radost mnoga dođe;
 Konja uztegoh... s' očih pođe.

XXVI

Moliće se već Marija,
 Za nas Božja Majka sveta,
 Naš odvitnik⁵⁷ svet' Stasija,
 Da se oslabi sila kleta;
 Svet Špiridijun još će doći
 Svetijem Markom u pomoći.

XXVII

Nemojmo se prepadati,
 Ni bezbrižni mi budimo;
 Trijeba⁵⁸ je nami sve spravlјati
 Ništa tijem ne gubimo.
 Pak razovor dospje tade
 I besjedit već pristade⁵⁹.

⁵⁵ napasti

⁵⁶ nadamo se

⁵⁷ odyjetnik, zapravo zaštitni, patron

⁵⁸ treba

⁵⁹ presta

XXVIII

Jozo njemu odgovara:
 I ja zasnuh bojni sanak
 Ter mi nješto srce hara
 Od kad svanu bijeli danak,
 Nit se strašim, ni vjerujem,
 Al se kadgod zamišljujem.

XXIX

U teškome trudnu boju
 Budući mi dobitnici,
 Svu ne nađoh družbu moju,
 Ni svu jakost u desnici,
 Er ti uzide na visoko,
 A ja izgubih lijevo oko.

XXX

Omišlja se miso i ćuti
 Na razlika⁶⁰ tomačenja;
 Ja ne brinem izginuti,
 Nego mislim vrh⁶¹ poštenja,
 Ere žudim da dobudu⁶²
 Vjera i stijeg naš silu hudu.

XXXI

A s nama je Bog i Vjera
 I obrana Jezusova
 Da gusare zle raščera
 I nevjerstva sva njihova;
 A mi brijeme ne gubimo,
 Neg pospješno sve spravimo.

XXXII

Marko s bratom pak nastoji

⁶⁰ različita

⁶¹ vrh, zaparvo o poštenju

⁶² pobjede

Pospješiti trgovine,
 A da straža jedna stoji
 I da gleda sveg⁶³ s visine
 Tamo s mora tko dolazi
 I da drijevo⁶⁴ svako pazi.

XXXIII

Topidžija⁶⁵ s' ostalijem
 Svü potrebu s topim spravlja,
 I on s bratom još svojiem
 Svud pogleda i ruku stavlja;
 Neka je spravno svekoliko,
 Da nije smutnje nitkoliko.

XXXIV

Bez pristanka⁶⁶ još spravljaju
 Malo oružje plemenito;
 Na svoje mjesto sve stavljaju
 Lijepijem redom razborito;
 I zastave⁶⁷ i obrane
 Činu s desne svoje strane.

Pavisata

XXXV

Na devetnaest, paka⁶⁸, travna
 Drugi danak Uskrsenja,
 Kad se ukaza zora slavna,
 Dan veliki proslavljenja,
 Sprešno straža glas donese:
 Blizu je šambek, brinite se.

Na 19. travna: 19.
aprole.

⁶³ sve

⁶⁴ drvo, ovdje sinonim broda

⁶⁵ tobđžija, o čemu i pjesnik daje objašnjenje na margini

⁶⁶ neprestano

⁶⁷ Ovu riječ pjesnik objašnjava (na margini) sa pavisata; u mletačkim tekstovima češći je oblik pavisada, a znači štit ispleten od konopa i pruća koji se postavljao oko broda radi zaštite boraca.

⁶⁸ pak

XXXVI

Bez straha oni tad skočiše
 Za naruku⁶⁹ sve spraviti.
 Devet topah upraviše
 De će gusar pristupiti.
 Na sidra se pritegoše,
 Stijeg mletački uzdigoše.

XXXVII

Kada božjoj po milosti
 Znan redovnik⁷⁰ s kraja dođe,
 Svijeh od grijehah njih oprosti,
 Blagoslovi ih prije neg pođe;
 Reče im: sa mnom sad molite,
 Božju pomoć sazovite.

Arhangel,
 misionar
 u Atini

XXXVIII

Na koljena tad padoše;
 Daj nam jakost molimo te,
 Jaki Bože, svi rekoše,
 Sad na pomoć zovemo te;
 I ti slavna, o Djevice,
 Vedro ukaži tvoje lice.

XXXIX

Kako na pir da oni idu,
 Veseli se svi spravljađu,
 A u toliko šambek vidu
 I svega ga odkrivaju.
 Trinaest urah već bijahu
 Kad gusari ulažahu.

XL

Pred njima je i Neptuno⁷¹,

⁶⁹ hitro

⁷⁰ Ovdje je Arhangel ime a u stvari to je božji glasnik (Gavrilo, Rafael).

Štap trozubi nosi u ruku,
I po moru sve je puno
Morskih ljudih u tu luku,
Koji su se sakupili
Za boj gledat, i izredili.

XLI

S njima i druga družba izide
Morskih vilah na valove,
Mlade vile Nereide⁷²,
Koje sinje more plove,
I ostale sve Najade⁷³
Da gusarah vide jade.

XLII

A ta šambek oblijetaju
Kukavice i galebi,
Kročju vrani i grakaju
Ere ćute oni sebi
Spravnu piću⁷⁴ mrtva mesa
Gusarskih od tjelesa⁷⁵.

XLIII

Slećje naše vrh tartane
Sivi soko zgor s visine,
noseć u kljun dvije grane
I od pome⁷⁶ i masline,
Ko da reče: vami biće
Mir, junaštvo i dobiće.

XLIV

Vitez Marko svoje razredi

⁷¹ Neptun, bog mora

⁷² kćerke Nereja i Doride, nimfe Sredozemnog mora

⁷³ nimfe slatkih voda

⁷⁴ hrana, obično stočna

⁷⁵ u tekstu stoji: telesa, grafički izraženo tellessa

⁷⁶ palme

Lijepim redom i načinom,
 Da svoje djelo svaki slijedi
 I junaštvom i bistrinom.
 Kada šambek sta metati,
 Na njih topim potezati,

XLV

Topom oni odgovoriše,
 Al bez zrna⁷⁷, mir išćući,
 Pak se trubljom oglesiše,
 Jako njima govoreći:
 "Nije ovo mjesto za boj biti,
 Caru ćete sakriviti⁷⁸;

XLVI

Čekajte nas kad hoćete,
 Izvan luke tamo iziti⁷⁹,
 De se drijevo s drijevom sreće,
 Tu će se od nas osuditi,
 Jere mjesto pod carevo⁸⁰,
 Mirno ima bit svako drijevo".

XLVII

Oni vuci ognjeniti,
 Od gusarah zla skupština,
 Jedva čeka dojedriti,
 Ko krilati zmaj s visina,
 Cijeneć naše predobiti
 I pod sobom udaviti.

XLVIII

"Držite se već nazada,
 - Najposlije glase njima -
 Ili ćete poznat sada

⁷⁷ to jest bez đuleta, pucnjavom uvis

⁷⁸ to jest ogriješićete se o sultanova naređenja

⁷⁹ izići

⁸⁰ U sultanovoj luci nijedan brod ne smije zametati bitku.

Što je boj biti Slavonima⁸¹;
 Nećemo se vijek⁸² predati,
 Ni sužnji se vaši zvati".

XLIX

Gusar njima ne odgovara
 Preko mora, neg se bani,
 Prijeti s´ topim da ih shara,
 Sokole ga Ocinjani⁸³.
 Tad naši boj primiše
 I branit se odlučiše.

L

Da u tartanu njih ne bješe
 Neg maloveć⁸⁴ četrdeset
 Koji toj sili odolješe
 Suproč trista i šezdeset;
 I ne samo s'obraniše,
 Neg dobiće učiniše.

35 Dobročana
 1 Kotoranin
 2 Peraštana
 i 2 Prčanjana

LI

Marko, i Jozo među ine,
 U kojema je krepost prava,
 Od hrabrene te družine
 Vojvode su oni i glava.
 S pomnjom Marka poslušаше
 Kad on svijema govoraše:

LII

"O junaci moj´ hrabreni,
 (Reče milom zapovjedi⁸⁵
 Ko je vjeran od vas meni

⁸¹ Slovenima

⁸² nikad

⁸³ Ulcinjani

⁸⁴ jedva, a ne nešto preko

⁸⁵ Od imenice zapovjest, a ne od glagola zapovijedati.

Sad odluke moje slijedi;
 Pojma⁸⁶, posluš budi u vami,
 A ruka je božja s nami.

LIII

Dočekamo strašno drijevo,
 Tripuline i Ocinjane,
 Bog će skršit njima njijevo⁸⁷,
 Da uspomena vječna ostane;
 To će Bogu slava biti,
 Nami će se krune viti⁸⁸.

LIV

Eto sad su pet godinah
 Da s gusarom boj smo bili⁸⁹,
 S nebeskijeh Bog visinah
 Pogledao je na san mili;
 Junaštvo smo tad dobili,
 Mnoge od njih porazili.

LV

Znate, braćo Dobročani,
 Koja junaštva i dobiti
 Učiniše Peraštani,
 Koji će se vijek slaviti.
 I nami će u pomoći
 Božja obrana danas doći.

LVI

Te junake počastimo,
 Našu braću i konšije,
 I junaštva ponovimo
 Ka⁹⁰ su često bila prije;

Na 18. mjeseca
 travna godišta 1751
 u vode Caospada u
 Scoglio di Scroffe
 suproč tartani
 gusaru
 od Tripulah, s
 česa bi nadaren
 viteštvom od
 privedroga dužda
 na 19. lipnja istoga
 godišta.

⁸⁶ pažnja, nastojanje

⁸⁷ njihov brod

⁸⁸ vijence savijati

⁸⁹ ovim se podvlači dokumentarni karakter spjeva

⁹⁰ koja

Neću štedet mene istoga
Pored s vami čela moga.

LVII

Sad je brijeme, sad je zгода,
Sad se djelom ukažite
Slavinskoga da ste roda
I države⁹¹ glasovite,
Da ukoreni ne ostanemo,
Neg da slavu dobudemo⁹².

LVIII

Pod stijegom mletačkim
Junački se oglasimo
I pod Lavom vijek slavnijem,
Sebe i barjak obranimo;
Neka je dika privedromu⁹³
Našem duždu mletačkomu.

LIX

Da, ako od nas tko premine
U pravedni boj ovaki,
Ja se ufam da ne gine,
Neg će shranit dušu svaki,
Er za obranu vojujete
I za slavu vjere svete.

LX

Bog je milost udijelio
Redovnika er smo imali,
Koji nam duše je naredio,
Zato Bogu svak zahvali;
I za vjeru Jezusovu
Dočekamo silu ovu.

⁹¹ Ovdje pojam država određuje Perašku opštinu; u ispravama na našem jeziku često se susreće: država novska, država risanska i sl.

⁹² steknemo

⁹³ prejasnom, presvijetlom

LXI

Eto oružnik⁹⁴ bolji i jači,
 Topi, puške, klupka⁹⁵ ognjena,
 Eto kopja, sablje i mači;
 Vrh sve pomoć božanstvena.
 Na svoje mjesto svi stanite,
 Kad ja počnem svi udrite".

Naoružanje

LXII

Tada šambek sprijeda hrupi,
 S pomnjom ga oni dočekaše.
 Kada Marko nogom lupi,
 Božju pomoć svi sazvaše.
 S devet topa nasrnuše,
 Malo oružje izmetnuše.

LXIII

Čim ga ugleda gusar brzi,
 Podboči se pak zavika:
 "Predaj mi se, pušku vrzi"⁹⁶
 I to oružje od bojnika,
 Inako⁹⁷ ćeš mučen biti
 I tvoj život izgubiti.

LXIV

Odgovara Marko ovako:
 "Nije običaj među nami
 Vrc oružje brzo tako
 I prijekorno dat se vami,
 A ti ćeš se već kajati
 I zô⁹⁸ udes tvoj plakati.

⁹⁴ da ne bi narušio ritam

⁹⁵ zapaljive kugle

⁹⁶ odloži, odbaci

⁹⁷ inače

⁹⁸ zao

LXV

Zaludu je tva⁹⁹ zahvala,
 Prijevarniče, i misli tvoje;
 Vidjeti ćeš još do mala
 Kako je stavno sarce moje."
 Čim to izusti, pušku upravi
 I reisa okrvavi.

LXVI

U šambeku tad čuje se
 Glas bubnjaka i svirah svudi
 Da junaci uprave se
 Na rasrdžbu svijeh budi¹⁰⁰
 Ranjen gusar silni i kleti
 Njima osvetu tešku prijeti.

LXVII

Stoji¹⁰¹ urnebes ča¹⁰² do nebi;
 Svaki od njih reve i vika,
 Da i drijevo jehti¹⁰³ u sebi
 A Adži-Imbraim reis rika:
 "Predajte se psi krstjani,
 Nitko danas vas ne brani"¹⁰⁴.

LXVIII

Pucaju topi s´ obije strane,
 Siplju puške moć bez broja,
 Siluje reis Ocinjane
 Da su prvi usred boja;
 Četrdeset nasrnuše
 I najprvi izginuše.

⁹⁹ tvoja

¹⁰⁰ potiče na srdžbu

¹⁰¹ čuje se

¹⁰² čak

¹⁰³ odjekuje

¹⁰⁴ Specijalni odjeli mletačke flote bili su zaduženi da progone gusare i da tako štite trgovinu ne samo po Jadranu već i po nekim drugim morima Sredozemnog bazena

LXIX

U ta¹⁰⁵ teški boj ostade
 Jedan ranjen od našijeh,
 A drugi nam mrtav pade
 Od junakah hrabrenijeh;
 A u gusara što bi bolje
 Pade od boja na to polje.

LXX

Opet naši potegoše
 Sred šambeka svijem topima
 I panj¹⁰⁶ s krme posjekoše,
 Pogubiše mnoge njima,
 A puškama ne pristaju,
 Nego ih teško pobijaju.

LXXI

Stoji alak¹⁰⁷ u šambeku,
 Sve je crni dim prikrio,
 Točki¹⁰⁸ krvi odsvud teku,
 Već se junak zabušio¹⁰⁹;
 A Adži-Imbraim puca tada
 I trese se s' teška jada.

LXXII

Miti, prijeti i siluje,
 Da već skoče u tartanu;
 Tko je bolji naripljuje¹¹⁰,
 Ali smrtnu prima ranu;
 Njeko skače, a pak pada,
 Njeko ranjen mre nazada.

¹⁰⁵ taj

¹⁰⁶ katarka

¹⁰⁷ čuje se prizivanje boga (alaha)

¹⁰⁸ tokovi

¹⁰⁹ zaprepastio

¹¹⁰ navaljuje

LXXIII

Jedan Arap među ostale
 Za skočiti smionstvo¹¹¹ ima,
 Nosi u ruke puške male,
 Golu sablju u zubima;
 Pun rasrdžbe, siloviti,
 Gleda kako moć skočiti.

LXXIV

Družbu zove da ga slijedi,
 A družba se uskomiče¹¹²,
 Psuje, grdi, već se jedi,
 "Na juriš, na juriš" - jako više.
 Videć da se ustežu braća,
 Tad se natrag i on vraća.

LXXV

Nesvjesno opet do tri puta
 Naripljuje za svoje gore¹¹³;
 Srne¹¹⁴ kako zmija ljuta,
 Bljuje teške sve prijekore;
 Zrna¹¹⁵ zvižde njemu okolo,
 A on se drži sasma oholo.

LXXVI

Ali videć već da nije
 Moć¹¹⁶ skočiti u tartanu,
 Psuje družbu i vapije,
 A u to smrtnu prima ranu.
 "Bježi" - njemu svi govore,
 A on mrtav svrata¹¹⁷ u more.

¹¹¹ smjelost

¹¹² uzdržava

¹¹³ za svoje veće zlo

¹¹⁴ srne

¹¹⁵ zrna, đulad

¹¹⁶ da nije moć, to jest da ne može

¹¹⁷ pada

LXXVII

I našijeh još padoše
 Pet mrtvijeh za obranu.
 Da li¹¹⁸ oni ne mogoše
 Nigda skočit u tartanu,
 Er koliko ih pomaljaše,
 Tolik' strmoglav padoše.

LXXVIII

Dospje i reis i delija
 Adži-Ibraim oglašeni,
 Koga rodi Natolija¹¹⁹,
 S njim reisi¹²⁰ pohvaljeni,
 Koji se bjehu zahvalili
 Da su vazda srećni bili.

Drugi reis,
 pod reis i
 mali reis.

LXXIX

Svi ostali tad smeteni
 S mnoge štete i izgubiti
 I pod vodom probiveni
 Htješe i opet navaliti,
 Ali im se snažno opriješe
 Kad njih štetu viđeše.

LXXX

Svijem oružjem navališe,
 Da im se u ništa sila obrati,
 Opet mnoge pogubiše.
 Poče šambek već padati;
 Nit se ta boj još rastavlja,
 Neg se za njih teži spravlja.

LXXXI

S'dno šambeka glas dadoše:

¹¹⁸ vjerovatno treba da stoji *ali*

¹¹⁹ Anatolija

¹²⁰ Reis, kapetan

"Već tonemo s'teške rupe".
 Sprešno oni osjekoše
 Straga čelo da ostupe;
 Malo onuđe odstupiše,
 Na veliko zlo udriše.

LXXXII

Na plitinu¹²¹ er dođoše
 Āe im zalježe reško more.
 Jako drijevom tu sjedoše
 Za njih štetu, za njih gore¹²²,
 Er se obori s' ove strane,
 Ter im odkri sve svoje stane¹²³.

LXXXIII

Kolne puške¹²⁴ nijesu vrijedne,
 Pod more su zavaljene;
 S traga ni s' sprijed nije nijedne
 Put našijeh upravljene.
 Sa svijem tijem ne pristaju,
 Neg se u silu još uzdaju.

LXXXIV

Siplju naši iz tartane
 I puškami i topima,
 Padaju ljudi s' obije strane,
 Ali veća šteta njima:
 Izranjeni i smeteni,
 Malomanj svi pobijeni.

LXXXV

Tu tri opet od našijeh
 Na oružju pogiboše
 Od junaka hvaljenijeh¹²⁵,

¹²¹ plicak

¹²² zlo

¹²³ sve brodske prostore

¹²⁴ topovi

A ranjena dva sjedoše;
Braći izgled¹²⁶ ostaviše,
Svoje ime ogłosiše.¹²⁷

LXXXVI

Pade jošte, i smrtno pade.
Ah! knez vitez slavni Marko:
Zađe bratu, zađe tade
Tijem junakom sunce žarko;
Dopade ga rana svoga¹²⁸
Usred čela junačkoga.

LXXXVII

Tad se braća sakupiše,
Njega uniješe da počiva;
Većma bojem pak hrupiše,
Gusar dobit da ne uživa,
I pametno dovršiše,
Svu tu silu već skršiše.

LXXXVIII

Ali vitez ne preminu
Dok mu braća ne kazaše
Strašan gusar da izginu
I da šambek već tonjaše,
A boj da su predobili,
Mnoge od njih pogubili.

LXXXIX

Tada Marko oči obrati
Put nebesah milostivo
Bogu hvale za uzdati,

¹²⁵ Odnosi se na tri poginula borca, a ne na one od kojih su poginuli, prema tome prva tri stiha ove strofe treba interpretirati kao da su ovim redom postavljeni: Tu tri opet od našijeh - od junaka hvaljenijeh - na oružju pagiboše.

¹²⁶ ugled

¹²⁷ napraviše poznatim, slavnim

¹²⁸ odnosi se na *čela*, usred čela svoga

Umirući radostivo.
 Gleduć nebo puno izusti
 Slatko uzdišuć... duh ispusti¹²⁹

U dobi od
 30 godina i dva
 mjeseca

XC

Duh ispušten Bog zagrlji
 I iz tijela njemu svuče
 I život mu ovi umrli¹³⁰
 U vjekovni slavni obuče;
 To je naše, stavno ufanje,
 Raj da mu je vječno stanje.

XCI

Dakle, o Marko diko i hvalo
 Sve krajine i Dobrote
 Bićeš vedro svet zrcalo¹³¹
 Od junaštva i dobrote¹³²
 Tvoje ime ne dospijeva¹³³
 Neg¹³⁴ ti slave svak ispijeva.

XCII

Da ranjenu tvoju glavu
 Slavno kruni zelen lovor
 I da je duša tvoja u slavu
 Tvoj¹³⁵ rodbini to je razgovor¹³⁶;
 I da mirno sad počiva se,
 Plod junaštva da uživa se.

¹²⁹ Još jedan dokumentarni podatak

¹³⁰ smrtni

¹³¹ jasan odraz

¹³² Iako pjesnik piše ovu imenicu velikim početnim slovom, kao i prethodnu: *junaštvo*, on ovdje misli na Markovo svojstvo dobrog čovjeka, a ne na njegovo rodno mjesto; to dokazuje i diferencijacija u grafiji: *Dobrote*, u drugom stihu iste strofe, *Dobrote* u četvrtom.

¹³³ neće prestati da se pamti

¹³⁴ nego

¹³⁵ tvojoj

¹³⁶ utjeha

XCIII

Živi i uživa' slavu tvoju,
 O čestiti dobitniče,
 Gori¹³⁷ vječnom u pokoju,
 Prijatelju, ljubovniče¹³⁸;
 A brat Jozo je boj dospio¹³⁹
 I s družinom dovršio.

XCIV

Nu ako naši Dobročani
 Snažno i vrijedno vojevaše,
 Tripulini i Ocinjani
 I oni se jako rvaše,
 Da u dugu tešku boju
 Svaki ukaza stavnost svoju.

XCV

Ranjenijeh pet padoše
 U svem našijeh sred dobića.
 Rane teže dopadoše
 Mlada Pjera Ivanovića;
 I on se ukaza junak pravi
 I mnogo se okrvavi.

Knez Pjero Mata
 Ivanovića, bratanić
 kneza Vuka i parvi
 bratućed
 hvaljenijeh
 vitezah, Božo
 Gargura Marovića,
 Rade
 Pera Tomića i
 dva inostranca.

XCVI

Mnogo izginu i bez broja
 Tripulinah i Ocinjanah,
 A preminu usred boja
 Samijeh devet Dobročanah,
 A od gusarah koji ostaše
 Jedva na kraj isplivaše.

Knez i vitez Marko
 Ivanović, Krsto
 Đura Radonjića,
 nokijer (vođa
 palube), Đuro
 Toma Kosovića,
 Ilija Mata Andrića,
 Pero Joza
 Radimira, Jozo
 Vuka Ilića, Filip
 Joza Kosovića - svi
 iz Dobrote; Vicko

¹³⁷ to jest na nebu

¹³⁸ ljubljani moj

¹³⁹ dokrajčio

Bamba iz Parčanja
i jedan inostranac.

XCVII

A ostali pak videći
Da u šambeku već nije stati,
Odlučiše svi pobjeći
S plavim život sačuvati.
Plav iz broda izvadiše
I kakogod pokrpiše¹⁴⁰.

Mali čamac ili skif.

XCVIII

Mnoge svoje umorene
Usred mora zavališe
I odjeće narešene
I oružje utopiše,
Da se ne bi okoristili
Naši oružje pokupili.

XCIX

Sprešno pak se ukrcali,
Noseć tijelo reisovo,
Da bi njega zakopali
Za gospostvo to njegovo.
Na daleko mimođoše
I na kraju utekoše.

C

Čim na moru boj pristanu,
Staše¹⁴¹ iz kuće, njeke s kraja.
Puškati se na tartanu;
S teška jada s teška vaja¹⁴²
I jednoga još od više
Od našijeh zlo raniše.

¹⁴⁰ pohrliše
¹⁴¹ započese
¹⁴² muka

CI

Tad junaci ražaljeni,
 Videć da ih s kraja biju,
 Da su od svuda progonjeni
 Da im junaštvo predobiju,
 Kolnu pušku upraviše,
 Usred kuće zamlatiše¹⁴³.

CII

Svi se Turci raspršaše,
 Put Atenah¹⁴⁴ pobjegoše.
 Natrag nijedan s'obraćaše;
 Sprešno u varoš uzidoše;
 I ta sila njima pade,
 Nijedan doli ne ostade.

CIII

Već knez Jozo djelo okruni
 Svojom braćom Dobročanom
 Pođe s plavim ter ispuni¹⁴⁵
 Sve pametim¹⁴⁶ izabranom:
 Nehtje plijena, ni šićara,
 Nego da se šambek shara¹⁴⁷.

CIV

U pust šambek uljegoše
 Svi junaci oružani;
 Osam sužnjah u nj nađoše,
 Srećni sužnji, svi Krstjani,
 Bogu i njima zahvališe
 Er ih od zla izbaviše.

Dva Mlečića, jedan
 Dalmatin
 keršćanin, jedan
 Zefaloniot, jedan
 Dubrovčanin, dva
 Malteza, jedan
 Đenovez

¹⁴³ udariše topom

¹⁴⁴ od Athenae arum pl.t

¹⁴⁵ izvrši

¹⁴⁶ pameću

¹⁴⁷ uništi

CV

Tad gusarsku grdnu štetu
 Vide čudom u šambeku;
 Po njemu se oružjem šetu¹⁴⁸,
 sve razbju¹⁴⁹ i sve sijeku.
 Snižno¹⁵⁰ pak su govorili:
 „Hvale tebi, Bože mili“.

CVI

Strah je šambek pogledati,
 A nekmali boj s njim biti;
 Āe god oko tu se obrati,
 Njega¹⁵¹ oružje svude kiti,
 Kolnijeh pušak četrdeset,
 Navlašito¹⁵² dvije od dvadeset¹⁵³.

CVII

Porušen je, bez jedara
 I bez panjah jedarnijeh¹⁵⁴,
 Er ih mnoštvo topah shara
 Do temeljah najdonjijeh;
 Nijedna ne osta strana zdrava,
 Sva mu u ništa pođe slava.

Panj jedarnji -
 Arboro di Nave.

CVIII

Stoji kako trup¹⁵⁵ bez glave,
 Ali¹⁵⁶ čempres oboreni,
 Kolik priđe vas pun slave,
 Sad vaskolik porušeni.
 Treptu stijezi¹⁵⁷ svakojako,

Čempres: Cipresso

¹⁴⁸ šetaju

¹⁴⁹ razbijaju

¹⁵⁰ ponizno

¹⁵¹ Šambek

¹⁵² posebno

¹⁵³ kalibra

¹⁵⁴ katarke za jedra

¹⁵⁵ U prvim čitanjima bilo je *stup*, stub

¹⁵⁶ ili

Zelen barjak naopako.

Barjak
Bandiera
Insegna

CIX

Tu telesa razmetnuta,
Sve krvavo na sve strane;
Dopala je rana kruta
Sve delije izabrane:
Ko borovi posječeni,
Ležu Arapi pobijeni.

CX

Njeki leži bez svoje glave,
Ko bez nogah, ko bez ruke,
Komu utrobe nije zdrave,
Ko strmoglav visi u muke,
Ko se s' puškom zavalio,
Rukom za mač ufatio.

CXI

Sve je njima grdno i ružno,
Na sve strane slika od smrti.
Pade im sila - sve im je tužno.
Er i(h) htje Bog svijeh satrti¹⁵⁸
I na blagdan Uskrsnuća
Ruka ih pobi svemoguća.

CXII

Tada povrh Livadije¹⁵⁹
Skupiše se mudre vile
Od prostrane sve Grečije,
De su tance izvodile,
Dobitnike pripjevahu
I radostno govarahu:

¹⁵⁷ zastave

¹⁵⁸ satrijeti

¹⁵⁹ Levadhia u Beotiji

CXIII

„Čestita vi vaša slava,
 O junaci prihrabreni,
 Vaša je dika bez zabave¹⁶⁰,
 Bićete uvijek oglašeni
 Ko i junaci vaši ostali,
 Koje svaki jezik hvali“.

CXIV

Na vrh gore Elikone¹⁶¹
 Pak stadoše cvijeće brati
 I šiljati već poklone
 I slavinske vile zvati,
 Kojiema su dokazale
 Od junaštva slavne hvale.

CXV

„Slavinkinje, sestre naše -
 Te im vile govorile -
 Vi za vječne dike vaše
 Junake ste porodile
 I sveder ste porađale
 Među vile sve ostale.

CXVI

I mi nekad porodismo
 I viteze i junake,
 Ali veće¹⁶² izgubismo
 S junacima dike take,
 Er smo majke bez slobode
 Koje pod jaram danke vode.

CXVII

Već mi ćemo udeljati

¹⁶⁰ bez ičeg što bi je moglo umanjiti

¹⁶¹ Elikon u Beotiji

¹⁶² već

Zlatnijem slovom u mramoru
 Da se bude spominjati
 Pred Atene boj na moru,
 Što učiniše ljudi od Boke
 Hrabrenosti prižestoke“.

CXVIII

Utoliko noć priklopi,
 Šta knez Jozo družbi rijeti¹⁶³
 „Da se šambek vas potopi,
 Treba ga je izgoreti,
 Pako mast, prah već spravite,
 Sasvijem ga užežite.

CXIX

Svilen stijeg sam¹⁶⁴ uzeše,
 Malo oružje i barjake,
 S krme svijetnjak odniješe,
 Diple i svire i bubnjake
 I šibiku od zapovjedi
 S kojom reis boj naredi.

Svilen stijeg
 Bandiera Quadra,
 Insegna Principale
 della Capitania
 dell' Armo.
 Svijetnjak -
 Lanterna. Fano,
 ecc.

CXX

Na svrhu¹⁶⁵ oganj podadoše
 Grdnom drijevu stranah svijeh,
 Njega sasvijem užegoše
 Da temeljah najdonjijeh;
 Tad se u tmastoj crnoj tmini
 Strašni šambek vas učini.

CXXI

Kad se užeže prah ognjeni,
 Sve rastrese i razvali;
 Teško usjehta¹⁶⁶ s te¹⁶⁷ plameni

¹⁶³ govoriti

¹⁶⁴ posebno

¹⁶⁵ na kraju

¹⁶⁶ od usjehtati

I tartana i brodi ostali.
 Trijeska, puca, praska, krši
 Dok sasvijem ga svega svrši.

CXXII

Staše i drijevo tu franačko¹⁶⁸
 Trgovinah već krcato,
 Koje viđe sve junačko
 Prem dobiće čudnovato;
 S dopuštenjem šićariše,
 Plav krcatu napuniše¹⁶⁹.

CXXIII

U šambeku mnogo je bilo
 I bez mjere hrane svake,
 Što se bilo pripravilo
 Za te i mnoge već¹⁷⁰ junake:
 Maslo, oriz, kruh, masline,
 Med i meso, i stvari ine.

CXXIV

Dobitnici naši slavni,
 Jako umorni s' teška truda:
 Sedam urah u boj stavni,
 Pokrijepiše svoja uda;
 Pjene s'justah¹⁷¹ otriješe,
 Namiriše što trpješe.

CXXV

Pokle¹⁷² izgorje drijevo kletu
 Na kraj braću pokopaše,
 Bogoljubno u mjesto sveto,

¹⁶⁷ od te, zapravo od tog plamena

¹⁶⁸ francusko

¹⁶⁹ čamac sa francuskog broda

¹⁷⁰ ovdje u značenju *još*

¹⁷¹ Do nedavna se u Boki još moglo pokatkad čuti justa mjesto usta

¹⁷² pošto

Crkva blizu će bijaše:
 Tu je redovnik ispunio
 Što je svet zakon naredio.

CXXVI

Samo kneza Marka tijelo
 Htješe braća da se ukopa
 Gori u Atene, neka je cijelo,
 Da ga silna bijes ne iskopa.
 S častim, s' slavom bi uznešeno
 U crkvu u grob poleženo.

CXXVII

A knez Joka u toliko
 Pisa u Tebe dondu Radu
 Kažujuć mu svekoliko
 Što se zgodi, nega znadu;
 Rade Bogu hvale uzdao,
 Pak junake svoje dozvao.

CXXVIII

Sta¹⁷³ knez njima govoriti:
 „Evo braćo knjiga dođe:
 Šambek pade glasoviti,
 Gusar strašni u zle pođe;
 Naši su ga potopili
 I gusare pogubili.

CXXIX

Slava je Bogu koji pomože.
 Naša je dobit i poštenje,
 Ali ta boj bit ne može
 Neg da je s' dikom i žaljenje;
 Devet su nam preminuli
 Braće u boj izginuli.

¹⁷³ stade

CXXX

I ja izgubih ljubljenoga
 Bratanića Marka Kneza,
 I vi braćo uzdanoga
 I junaka i viteza,
 I druge šest od našijeh
 Dobročana svijeh slavnijeh.

CXXXI

U pomoći već da idemo
 Našoj braći koji su ostali,
 Da im piće poneseemo
 Ako bismo njih zastali.
 Već ne stojmo, spravimo se,
 Božje u ruke predajmo se“.

CXXXII

Na po puta kad dođoše,
 Sretoše ih tu krstjani
 Istinito koji rekoše:
 „Već su pošli Dobročani,
 Jučer su se odijelili,
 S tom tartanom odjedrili.

CXXXIII

Nu ako vi je život mio,
 Vi se natrag sad vratite
 Er se bijesni puk zmamio,
 Da na čudo ne udrite¹⁷⁴.
 Tu tartanu nać nećete,
 Neg množ silnu da izginete.

CXXXIV

Dok su vaši još tu bili,
 Zabušeni¹⁷⁵ onis stahu

¹⁷⁴ naidete

¹⁷⁵ začuđeni, zaprepašteni

I bjehu se svi sakrili
 U žalosti i u strahu;
 Čim se je drijevo odijelilo,
 Tu se mnoštvo sakupilo.

CXXXV

Ah! da vi se nagledati
 Što se čini u tu luku
 I da vi se naslušati
 Urnebesa, tresku i buku,
 De se vas puk sakupio,
 Pokraj mora izredio.

CXXXVI

Mukaju¹⁷⁶, plaču i čude se
 Vrh njihova zla udesa,
 Jedan s' drugijem svi žale se,
 S jada grizu svoja mesa,
 A krstjani popijevaju,
 Slatke pjesni sačinjaju.

CXXXVII

Mrtve mrežam izribaše¹⁷⁷
 Prvo objednom četrdeset,
 Tri puta opet zametaše¹⁷⁸
 I izvadiše do pedeset,
 Osvem¹⁷⁹ vjetri što su iznijeli¹⁸⁰
 I koji su izgorjeli.

CXXXVIII

Tu tjelesa izranjena
 Crnu u zemlju postaviše
 I reisa ubijena

¹⁷⁶ muče se

¹⁷⁷ sakupiše leševe mrežom, kao ribe

¹⁷⁸ baciše mrežu

¹⁷⁹ osim

¹⁸⁰ odnijeli

Tad njegovi počastiše;
Sve mu boje opomenuše¹⁸¹
Na grob barjak zataknuše.

CXXXIX

U gusarstvo je ostarao
I sveg život ta činio¹⁸²;
Što brodova je poharao,
Mnoge sužnje osvojio;
Er pedeset zlijeh godinah
Bio je gusar tjih krajinah

CXL

Adži-Imbraim glasoviti,
Nad gusare sve ostale,
Slavan sveder u dobiti,
Koga hvale zli gusari,
Već nesreću ima sada
Da šambekom tijem vlâda.

CXLI

Eto već je izginuo
I sramotno zaplatio,
A šambek je potonuo
I vas do dna izgorio,
A i topi su svi propali
I u pijesak se zakopali".

CXLII

Oni o tome govoreći,
U tebe se povратиše
Kad još dva dni tu stojeći,
Dobitnici dojedriše
S veljijem stijegom naopako,
S druge petnaest svakojako.

¹⁸¹ spomenuše bojeve

¹⁸² I vazda život taj činio, tj. čitav život proveo gusareći

CXLIII

Pod Patrasom dojedriše,
Đe ih gleda velji i mali,
Svi se na kraj zabušiše
Er nijesu sve vjerovali.
Od jada se paka kriju
Šakama se u glavu biju.

CXLIV

Od Patrasa ta vojvoda.
Čini knezu Jozu znati
Da mu svijetnjak i stijeg proda,
Da će njemu platu dati
Zlatne aspre dvije tisuće
I sužanjah što sam hoće.

CXLV

Njemu Jozo odgovara:
"Naša dobit ta dar huli
Jošt da bi mi mješte dara
Dao što valja vas Tripuli,
Ne bih svilen stijeg ti dao
Ni svijetnjaka vjek¹⁸³ prodao.

CXLVI

Er gusari u toliko
Neće nigda ograditi
Drijevo tako i veliko,
Ni stijeg glavni već staviti,
Er znam da stijeg, svijetnjak taki,
Ne nosi ga gusar svaki.

CXLVII

Oni bi se već dičili
Da su na čast ostanuli,
Krstjane bi progonili,

¹⁸³ ovdje: nikad

Većma bi se uzdignuli;
Ovako su sad smeteni,
Rukom božjom poniženi.

CXLVIII

A i to nijesu oni bili
Turci pravi, neg krnici¹⁸⁴,
Er su i caru¹⁸⁵ sakrivali,
Siloviti odmetnici,
Kadno krilo pod carevo¹⁸⁶
Nadskočiše naše drijevo.

CXLIX

Teška je sila na nas došla
Bez ikakva zla našega
I zato je u dim pošla,
A s pomoći Privišnjega,
Er mi mirno tu stojasmo
Trgovine kupovasmo.

CL

Nećemo se još plakati¹⁸⁷
Pred careva vrata tamo,
Er htje gusar nas tjerati
Iz njegova mjesta ovamo
Kad smo mirno trgovali
I carinu svu plaćali¹⁸⁸.

¹⁸⁴ krvnici

¹⁸⁵ sultanu

¹⁸⁶ Kad su napali naš brod koji je bio pod sultanovom zaštitom; ova zaštita zapravo je rezultirala iz sultanovih zabrana da se u to vrijeme napadaju mletački brodovi.

¹⁸⁷ žaliti, podnositi žalbu

¹⁸⁸ S obzirom na tursko-mletačke odnose koji su tada bili snošljivi, turske vlasti nijesu ni Bokeljima pravile smetnji prilikom trgovanja u turskim lukama; rijetke su bile i povremene zabrane izvoženja iz pojedinih luka, i one su se donosile, ne iz političkih, već iz ekonomskih razloga.

CLI

Tu još oni postajaše
 Dokle iz Tebe Rade spravi¹⁸⁹.
 Ujedno se pak sastaše
 Oba drijeva u ljubavi.
 Grčke kraje ostaviše
 I do Krfa¹⁹⁰ dojedriše.

CLII

Suproč gradu kad su bili,
 Ukazaše harnost punu
 Er su Bogu zahvalili
 I svetomu Spiridjunu.
 Svijem topima potegoše
 I odtole pak pođoše.

CLIII

Na dva lipnja već dođoše
 U Mlecijeh grad čestiti,
 Pred gospodom uljegoše
 Dobitnici glasoviti;
 Prevedri ih dužd pohvali,
 Pačasti ih velji i mali.

CVIV

Ta gospoda uzvišena
 Kneza Joza nadariše,
 Da mu je dika i uspomena
 Vitezom ga učiniše
 I zbroiše¹⁹¹ među ostale
 Sve viteze pune hvale.

CLV

Kneza Vuka počastiše,

Knjigami
 (dukalom)
 preuzvišenog
 Vijeća (ml. senata)
 od 12. avgusta

¹⁸⁹ isplovi

¹⁹⁰ Krfa, koji je pripadao Veneciji

¹⁹¹ ubrojiše

Slavna oca tih sinovah,
Svu tu kuću proslaviše
Hrabrenijeh vitezovah,
Da se budu svuđ dičiti,
Darovima pohvaliti. 1756.

CLVI

Na verigu¹⁹² plemenitu,
Kuju od zlata sakovaše,
Njemu zlatnu i za mjeritu¹⁹³
Pečatnicu¹⁹⁴ darovaše
S dostojan (st) vah njegovijeh
I od te kuće ostalijeh. Medalju od 40 cekinah

CLVII

Ivanović Mata i Rada,
Ta dva brata nadariše
Da su knezi već od sada
I sinovi im još od više;
I daše im zlatnu i vrijednu
Pečatnicu svijem po jednu. Po 2 dukata mjesečeno

CLVIII

Za života kruh dadoše
Braći mrtvijeh za uzdanicu,
A svi živi dostigoše¹⁹⁵
Svaki zlatnu pečatnicu
Da im je vječna uspomena
U došasta¹⁹⁶ sva bremena. Od 6 cekinah

CLIX

I veliku odrediše
Knezu Pjeru pečatnicu,

¹⁹² lanac

¹⁹³ Od italijanskog merito (lat. meritum) - zasluga, per merito (odnosno pro merito - za zaslugu

¹⁹⁴ Računajući vrijednost zlata

¹⁹⁵ dobiše

¹⁹⁶ buduća

Junaštvo mu pohvališe,
Koji bi ranjem teško u licu;
To su rane pozlaćene
Na junaštvo dobivene.

Od 40 cekinah

CLX

Izbaviše mirno u doba
Od gospočke službe svake
Ivanović drijeva oba¹⁹⁷
Puna hvale svakojake.
U sužnjima udijeliše,
Zadužbinu učiniše¹⁹⁸.

Svakome 20 dukata
zadužbine
jednom za vazda

CLXI

Već tako ih svijeh nadari
Dužd privedri okrunjeni,
Ko'u ovakve zgode i stvari
Biše i drugi počašćeni;
I junaštvo spozna¹⁹⁹ njima,
Neka svaki diku ima.

CLXII

I da mogu ukazati
Svud pred svakim te milosti,
Svu gospodu naricati²⁰⁰
Bez pristanka snižno dosti²⁰¹,
Neka vas svijet vidi i čuje
Ko²⁰² junake dužd miluje.

¹⁹⁷ Oba Ivanovićeve broda bila su oslobođena od svake državne službe za vrijeme mira; Mletačka republika je, naime, za prebacivanje vojske i prevoženje oružja, namirnica i ostalog običavala angažovati i bokeljske brodove, uz naknadu koja je bila manja od one koju bi ti brodovi ostvarivali slobodnom trgovinom ili privatnim angažovanjem.

¹⁹⁸ Radi se o onim robovima koji su oslobođeni sa gusarskog broda.

¹⁹⁹ prizna

²⁰⁰ pozivati senatore

²⁰¹ neprestano i glasno

²⁰² kako

CLXIII

Vječnom Bogu hvala i slava,
Koji čini dobitnikom
Mletačkoga slavna lava
Proć²⁰³ gusarom protivnikom,
I njegovoj majci hvala
Ka²⁰⁴ je na pomoć nastojala.

CLXIV

Dan će slavni Uskrsnuća
Bit narodom uspomena
Kada ruka svemoguća
Nam priskoči prismiljena
U pomoći svoga puka
Za izbavit ih od zlijeh ruka.

CLXV

Našem duždu privedromu
Bud sveđ slava u dobiti,
Neka oružju mletačkomu
Vazda dika bude biti;
Da sveđ srećni podložnici
Pod stijeg budu dobitnici.

CLXVI

Tako Višnji da daruje
Da se naći već ne bude
Zavidosti ka siluje;
A od gusarske čete hude
Ni imena ni sjemena
U došasta sva bremena.

CLXVII

Začuđeni sad, o Atene,
Tvoji junaci neka hvale

²⁰³ protiv

²⁰⁴ koja

Dobitnike te hrabrene
 I od Boke sve ostale;
 A ti oglasi svom kreposti
 Ove naše čestitosti.

CLXVIII

A i ti Đako svud poznani,
 Vi rodbino slavna dosti
 I vi častni Dobročani
 Utješite sve žalosti;
 Trijeba je Bogu zahvaliti,
 Možete se srećni zvati.

Otac Marka
 Ivanovića

CLXIX

Pokle imaste porod lijepi,
 Koji se glasi u poštenju,
 Da se srce vaše krijepi
 U teškome ražaljenju;
 Nije se Marko izgubio,
 Neg se je s družbom rodio.

CLXX

Svi su oni neumrli
 I junaštvom i imenom
 Ere svaki smrt zagrli
 Vjere svete mnogom zjenom;
 Bič smaknuše krstjanima
 Da im duša pokoj ima.

CLXXI

Svud se vami spomenjuje
 Od junaštva poštenoga
 I svak vi se svud raduje
 Ko je od roda junačkoga.
 A vi Bogu dajte hvale
 Da vas brani u zgode ostale.

CLXXII

A koji složi pjesni ove
Za čist biljeg od ljubavi,
Najposlije štioce zove
I srčano svijema pravi -
Sad i vazda svi recimo:
Tebe, Boga, mi hvalimo.

Svrha

BILJEŠKA O PISCU

(Iz predgovora "Književnost Crne Gore od XII do XIX vijeka, Ivan Antun Nenadić - Drame)

Ivan Antun Nenadić (Perast, 22. VI 1723. godina - Dobrota, 13. VII 1784. godina), doktor crkvenog prava, župnik crkve Sv. Eustahija u Dobroti, generalni vikar kotorskog biskupa, pisao je i prevodio, nastavlajući prosvjetiteljsku ulogu nadbiskupa Andrije Zmajevića, koji je svojom aktivnošću obilježio prethodni vijek. Bio je posljednji izdanak peraške porodice Nenada (Nenadić). Imao je nešto zemlje naslijeđene od oca, u Strpu. Imovinu je ostavio gradskoj sirotinji. Testament je pisao 1. V 1775. godine, kao da je predosjećao skorbu smrt, a umro je devet godina kasnije, od uzbuđenja prilikom propovijedi u Gornjoj Lastvi. Govorio je, naime, protivu vještica, pa mu je pozlilo. Prevezli su ga u Dobrotu, gdje je i izdahnuo. U pomenutom testamentu određuje lica koja će pregledati njegove rukopise.

Nije bio samo teolog i književnik. Radio je na izgradnji značajne barokne crkve Sv. Eustahija u Dobroti (1762-1773.) i na nabavci umjetničkih djela iz Venecije. Četrnaest slika Isusovog puta na Golgotu (Put križa) radio je za tu crkvu Tijepolov učenik konte Soliman, o čemu postoje arhivski podaci.

Osim toga prepisivao je lirske narodne pjesme. Sačuvana su dva zbornika pisana njegovom rukom, a ispravljana nekom drugom, što znači da je na tome radio veoma mlad, i da je to prepisivanje u Perastu bilo organizovano. Poznato je više takvih prepisivača lirske i epske poezije. Na otkrivanju, prepisivanju i slanju ovih prepisa Valtazaru Bogišiću radio je katiheta Kotorske gimnazije Srećko Vulović (1840-1900), pripovjedač i naš prvi književni historičar. Bogišić je objavio epske pjesme (1878) a lirske su ostale za drugu knjigu. Ovo prepisivanje lirskih narodnih pjesama svakako je uticalo na Nenadićevo jezičko čistunstvo i odbacivanje nepotrebnih romanizama.

Postoje tri Nenadićeva djela, pisana pod neposrednim utiskom događaja.

Kad mu je bilo svega 25 godina, napisao je Popijevku o oslobođenju udovice Krila Cvjetkovića Peraštanina iz dvora paše skadarskoga. Popijevka se ne razlikuje mnogo od narodnih pjesama u desetercu. Zatim je objavio epski spjev o sukobu Marka i Joza Ivanovića i gusara u pirejskoj luci 19. IV 1756. godine (Šambek satarisan s božjom desnicom). Već 1757. pojavila su se u Mlecima dva izdanja spjeva, od kojih je drugo izdanje prošireno i ispravljeno.

I treći Nenadićev rani rad je scenario za zaredenje Tonine Barižoni (Pjesne duhovne u čast Tonine Barižoni), jer to je bila svečanost na dan 9. oktobra 1757. godine. Ne radi se, dakle, samo o opisu događaja, već i o tekstu koji se izvodio, to jest učio i naučen izgovarao i pjevao. Pored stihova koje izgovara Tonina, sada Marija Serafina, stoje, po baroknom običaju, citati iz Psalama na latinskom, ali

Nenadić je te prozne odlomke pretočio u stihove. Osim Marije Serafine javlja se i hor. Samo u uvodu pjesnik opisuje pripreme Tonine da postane sponsa Christi, napuštajući svjetovni život, i sam događaj veoma je sličan udaji, odnosno ceremonijalu svadbe. Upravo zbog ovoga polifonoga scenskoga djela koje je napisao mladi Nenadić mi i smatramo da je on mogao, dvadesetak godina kasnije, da napiše svoje najzrelije djelo Prikazanje muke Jezusove.

Literatura

"Književnost Crne Gore od XII do XIX vijeka
Ivan Antun Nenadić - Drame

Priredio
RADOSLAV ROTKOVIĆ

UREĐIVAČKI ODBOR

Novo Vuković

Slobodan Kalezić

Miloš Milošević

Vojislav D. Nikčević

Miroslav Pantić

Mato Pižurica

Gojko Čelebić

"OBOD"

CETINJE

1996